

OBSAH

1. HISTORICKÉ POZADÍ NOVOZÁKONNÍ DOBY /15

Od Alexandra Velikého po Herodovce (333–40 př. n. l.) /15

Palestina v době Heroda Velikého a jeho synů (40/37 př. n. l. – 39 n. l.) /26

Herodes Veliký (37–4 př. n. l.) /26

Tzv. Quiriniův census /30

Herodovi nástupci /34

Archelaos (4 př. n. l. – 6 n. l.) /35

Antipas (4 př. n. l. – 39 n. l.) /35

Filip (4 př. n. l. – 34 n. l.) /36

Judsko/Palestina v době římských prokurátorů a posledních Herodovců
(6 n. l. – 66 n. l.) /37

Judsko a Samařsko do správy Pontia Piláta /37

Pontius Pilatus /38

Agrippa I. (37; 39/40–44) /39

Do židovské války /40

Židovská válka a poslední zbytky židovské samostatnosti (66–135 n. l.) /43

Diaspora /46

Diasporní židovstvo /47

Proselyté /51

Bohabojní/bojící se Boha /52

Vzdálenější přívrženci /52

Filó/Filón Alexandrijský (25 př. n. l. – 50 n. l.) /53

Dílo teologické /53

Dílo filosoficko-teologické /55

Dílo historicko-politické /58

Chrám, synagoga, Zákon v době Ježíšově /59

Náboženský, správní a ekonomický význam Chrámu /59

Chrámový provoz /60

Velerada /61

Synagogy /61

- Zákon /64
- Náboženská seskupení v době Ježíšově /66
 - Saducejové /66
 - Farizejové /68
 - Esénští (eséni, esejci, eseji) /74
 - Učitel spravedlnosti /75
 - Pojetí obce /75
 - Vstup do obce /77
 - Nauka /77
 - Zélóti /79
 - Zákoníci /82
 - Starší /83
 - Herodiáni /84
 - Apokalyptické hnutí /86
 - Moudrost /87
 - Eschatologie /87
- Pokusy o obnovu v židovstvu v 1. století n. l. /89
 - Mesiánská hnutí v rámci povstaleckých hnutí roku 4. př. n. l. /89
 - Radikálně teokratické učení Judy Galilejského (rok 6 n. l.) /90
 - Prorocká opozice – hnutí Jana Křtitele a dalších proroků /92
 - Jan Křtitel /92
 - Další prorocké postavy po Janu Křtiteli /92
- Protestní hnutí v Palestině z pohledu sociálního /94
 - Thaumaturgové a prorocké postavy /95
 - Profeticko-charismatická protestní hnutí (proroci slibující znamení – falešní proroci) /96
 - Nábožensko-politická a sociálně revoluční hnutí odporu /97
 - Sociální banditství s mesiánským protikrálem /99
 - Protiřímské povstalecké skupiny /100
 - Jan Křtitel a jeho učedníci /101
 - Ježíšovi učedníci /102

2. SOCIÁLNÍ A HOSPODÁŘSKÉ POMĚRY V ŘÍMSKÉ ŘÍŠI A V PALESTINĚ V DOBĚ INTERTESTAMENTÁRNÍ A NOVOZÁKONNÍ /106

- Římská říše /106
 - Rodina /107
 - Manželství /111
 - Dům a domácnost /116
 - Náboženský život /118
- Sociální rozvrstvení antické společnosti /120
 - Elita (*honestiores*) /122

- Aristokracie /123
- Bohatí bez politicky vedoucího postavení /125
- Závislí – *retainers* (Gefolgsleute) /125
- Neelita/Masa (*humiliores*) /126
 - Chudí /126
 - Otroci /129
 - Propuštěnci /135
 - Klienti /135
- Antické spolky /136
 - Struktura spolků /137
 - Sociální složení spolků /138
- Korintská obec /139
 - Sociální složení /139
 - Domovská/domácí církev /141
- Žena v antické společnosti /144
- Právo a soukromě-veřejný charakter života /147
- Armáda /150
- Hospodářství antické společnosti /152
- Základní charakteristiky antického hospodářství: /153
 - Vztah k práci /154
 - Peníze a jejich kupní síla /155
 - Zemědělství /157
 - Povinné dávky, služby a daně /158
 - Daně /158
- Palestina /160
 - Rodina /160
 - Role ženy /164
 - Svatba /167
 - Porod, výchova, vztah k dětem /168
 - Každodenní činnost ženy v domácnosti /169
- Hospodářství /175
 - Zemědělství /175
 - Řemeslo /176
 - Obchod /177
- Sociální poměry /178
 - Daně a povinné dávky (odvody) v Palestině /179
 - Elita /184
 - Ne-elita (spodní vrstvy) /185

3. JEŽÍŠ V HISTORICKÉM KONTEXTU SVÉ DOBY /190

- Galilea – místo Ježíšova života a veřejného působení /192

- Galilea: přírodní, sociálně-ekonomické a náboženské podmínky /192
- Nazaret kontra Betlém? /195
- Kafarnaum – hlavní místo Ježíšovy činnosti /197
- Ježíšova rodina /198
- Exkurz – Ježíšova rodina a jeho bratři a sestry /201
- Ježíšovi učedníci /203
- Ježíš a ženy /207
- Jeruzalém a pašijové události /209
- Ježíš a jeho životní data – relativní chronologie /210
- Ježíš a Jan Křtitel /214
- Jan Křtitel a jeho hlásání /214
 - Životopisné údaje /214
 - Janovo hlásání /215
 - Adresáti /218
 - Jan a Kumrán /219
 - Janův křest /219
 - Ježíšův křest v Jordáně /221
 - Ježíšova nauka ve vztahu k nauce Jana Křtitele /222
- Ježíšova veřejná činnost /224
- Ježíšovy etické postoje a nauka /225
 - Ježíšova etika v kontextu židovské etiky /225
 - Etika podle Tóry /226
 - Zpřísnění norem /227
 - Uvolnění norem /228
 - Ježíšova etika mezi mudroslovnou tradicí a eschatologickým nárokem /229
 - Společenství s hříšníky a lidmi na okraji společnosti /232
- Eschatologie /233
- Boží království a jeho blízkost /233
 - Soud /234
- Mesiánské tituly a jejich používání Ježíšem samým /235
- Mesiáš (Christos) /235
 - Syn Boží /236
 - Syn člověka /237
- Ježíšovy mocné činy a zázraky /237
- Ježíšova slova /239
- Abba jako výraz zvláštního vztahu k Bohu-Otci, Ježíšova synovství /241
 - Otčenáš /242
- Ježíšovo sebepochopení /250
- Mocné skutky, znamení a prorocká gesta jako výraz Ježíšovy moci, autority, sebepochopení /251

Charisma – povolání k následování /252

Ježíšovo vědomí násilné smrti jako vykupujícího aktu /253

Přijetí smrti a víra ve vzkříšení /256

Poslední večeře /257

Tradice Ježíšových slov při Poslední večeři – slova ustanovení /258

Původní podoba slov /263

Mk 14, 22– 25 /264

Mt 26, 26– 28 /266

L 22, 14– 20 /267

1 K 11, 23– 26 /268

Zmrtvýchvstání /270

4. PROCES VZNIKU NOVÉHO ZÁKONA /272

Fáze vzniku Nového zákona – písemné fixace tradice /275

Nejstarší podoby reflexe víry a „literární žánry“ /279

Mesiánské tituly – tzv. výsostné tituly /279

Mesiáš /280

Syn Boží /282

Pán /283

Syn člověka /284

Spasitel /289

Syn Davidův /289

Formule víry /290

Formule víry v 1 K 15,3–8 /292

Ř 1,3n – tzv. formule Syna /295

Christologické hymny /295

Fp 2,6–11 /296

Ko 1,15–20 /296

J 1,1–18 /298

1 Tm 3,16 /302

Žd 1,3–4 /302

Vznik evangelií /303

Předevangelní tradice /303

Vyprávění/Příběhy /304

Řeči/Výroky /342

Smíšené/přechodné formy /344

Pramen Q /344

Evangelium jako literární žánr /346

Synoptický problém – vznik synoptických evangelií /348

5. ŠÍŘENÍ KŘESŤANSTVÍ NA ZÁPAD A VZNIK CÍRKEVNÍCH OBCÍ

V 1. STOLETÍ N. L. /352

Počátky církve /354

Palestina a Jeruzalém /356

Křesťanství mimo Palestinu – sever, severozápad, severovýchod /360

Šíření křesťanství na západ do Evropy, Pavlova misie /362

Pavlův přínos pro konstituování křesťanství /363

Šíření křesťanství na jih /371

Rozchod s židovstvím /371

Rozmanitost křesťanství a vznik prvních herezí /374

Jednotlivé skupiny rané církve /375

Judaizující židokřesťané v Jeruzalémě a Judsku /376

Helénistické židokřesťanství /380

Pohanokřesťané – antiochijská obec a další obce v pohanském prostředí /384

Korintští libertinisté a korintská obec /389

Sociální pozadí korintské obce (pavlovských obcí) /392

Putující kazatelé, misionáři – misie /393

Sociální zakotvení putujících charizmatiků /397

Nenastalá parúzie a apokalyptika /399

Očekávání brzkého příchodu Páně a problém nenastalé parúzie /399

Role apokalyptiky, apokalyptických představ v křesťanství /400

Čas církve /401

Přechod od putujících misionářů a kazatelů k usedlým místním obcím /401

(Od „bezdomovce“ Ježíše přes putující misionáře, neúnavného cestovatele Pavla ke strukturovaným obcím s místním vedením) /401

Dvanáct /401

Vznik úřadů /402

Starší /403

Proroci, učitelé a apoštolové /405

Biskupové – *episkopoi* a jáhni – *diakonoí* /408

Církevní obec a postavení žen a otroků v ní /413

Domácí církve /413

Role ženy v prvotní církvi /413

Otroctví v prvotní církvi doby Pavlovy /421

Janovské obce a jejich splynutí s tzv. velkou, petrovskou církví /423

Rozchod se Židy /424

Vznik a původ obce /424

Konkurence s hnutím Jana Křtitele /425

Vliv gnóze a rozpad obce na dvě části /426

Obec bez „hierarchického zřízení“ /427

Problém gnóze /430

Základní nauka /430

Základní rysy gnóze /432

Hlavní představitelé a zdroje /433

Nejstarší mimobiblická svědectví o Kristu a křesťanech /434

Josephus Flavius – Židovské starožitnosti /434

Židovské prameny – Talmud /437

Syrský pramen – dopis syrského stoika Mary bar Sarapiona /438

Římské prameny /439

Plinius Mladší (61/62–113, možná až kolem 120) – dopis císaři Trajánovi /439

Tacitus (55/56 – kolem 120) – Anály /442

Suetonius (70 – kolem 130) – Životopisy dvanácti císařů /443

Hadrián (76–138) /444

Thallus /445

Křesťané ve společnosti na konci prvního století /447

Sociální situace a integrace do společnosti /449

Vnitřní problémy obcí s „heretickými“ názory a skupinami
a ochabováním víry /452

Sk 20,29–35 /452

Tt 1,10–16 a 3,9nn. /453

1 Tm 1,3–11 /454

1 J 2,18–26 /455

2 J 7–11 /455

Ju 4.8.16–19 /455

2 Pt 2,1–3.18–2 /456

Zj 2,4n.; 3,1b–3.15–17 /457

Postavení křesťanů ve vztahu k Židům a „pronásledování“ ze strany Židů /458

Diasporní židovstvo a křesťanské obce /463

Zjevení Janovo 2,9.13; 3,9 /466

Pronásledování ze strany pohanů/římských úřadů /468

Pronásledování apoštolů a misionářů /469

Claudiův edikt /470

Pronásledování za Nerona /471

Pronásledování po roce 70 /472

Domicián (81–96) /474

Žd 3,12n.; 6,4–6; 10,26–39 /476

1 Pt 2,11–17; 3,13–17; 4,2–4.12–15 /478

2 Te 1,4–10 /481

Zj 20,4 /482

Situace na přelomu 1. a 2. století za císařů Trajána (98–117)

a Hadriána (117–138) /482

Shrnutí /483

ZÁVĚREM /488

PŘÍLOHY /490

Přehled římských císařů do r. 138 n. l. /490

Rodokmen Herodovců /491

Herodovci uvedení v Novém zákoně /492

Rodokmen Hasmoneovců /494

Makabejští – Hasmoneovci /495

Biblické zkratky /496

Zkratky a vysvětlivky /499

Redakční poznámka /501

Bibliografie /502

Rejstřík biblických míst /517